

Hirvenmetsästysseurueiden käsityksiä sidosryhmien suhtautumisesta pyyntilupien käyttöön

Jani Pellikka, Sauli Härkönen, Juha Hiedanpää & Janne Jaakkola

Photo Esa Pienmunne

Hirvikannan kokoa säädellään hirvenmetsästyksellä. Säätelyn kannalta hirvenmetsästysseurueet ovat keskeisessä asemassa. Tämän vuoksi heidän vaikutimiensa tunteminen on tärkeää. Millaista vaikuttimet ovat ja mikä on niiden merkitys? Tämä artikkeli kuvaa seurueiden edustajien uskomuksia keskeisten sidosryhmiensä suhtautumisesta pyyntilupien käyttöön.

Hirvikannan säätelyjärjestelmällä pidetään huolta, että hirvikanta säilyy elinvoimaisena, metsästyskel-
poisena ja hirvivahingot kohtuullisina (Metsästyslaki 615/1993). Lain toteutumisesta vastaa ylimpänä viranomaisena maa- ja metsätalousministeriö, joka hirvenmetsästysasioissa antaa väljät hirvitalous-
aluekohtaiset tiheystavoitteet riistanhoitopiireissä toteutettavan pyyntilupasunnittelun pohjaksi. Alueelliset hirvijahdin tavoitteet tarkentuvat riistanhoitopiirien käymissä keskusteluissa riistanhoitoyhdistysten, alueellisten sidosryhmien sekä hiritutkimuksen edustajien kanssa ennen pyyntilupahakemusten jättämistä. Tavoitteiden toteutumisen kannalta pyyntilupasunnittelun aikana muutettava tieto ja sen tehokas käyttö ovat olennaisia

seikkoja, kun riistanhoitopiirit pyrkivät suuntaamaan tulevan metsästyskauden pyyntilupien tarjontaa. Kysynnän näille pyyntiluvulle muodostavat yhdistysrekisteriin rekisteröidyt hirvenmetsästysseurat ja rekisteröimättömät hirvenmetsästysseurueet (jäljempänä hirvenmetsästysseurueita, joilla tarkoitetaan sekä seuroja että seurueita), ja ne myös viime kädessä päättävät itsenäisesti niille myönnettyjen pyyntilupien käytöstä.

Hirvenmetsästysseurueiden merkitys hirvikannan säätelyn tavoitteiden toteutumiselle on ollut etenkin 2000-luvun vaihteessa ja sen jälkeen suuri. Ennätyskellisen suureksi kasvaneen hirvikannan pienentämisessä tarvittiin suurta panosta koko säätelyjärjestelmältä, erityisesti hirvenmetsästys-

seurueilta. Esimerkiksi vuonna 1999 hirvenmetsästysseurueet olivat metsällä keskimäärin reilut 12 ja metsästäjät kahdeksan päivää, mikä kansallisella tasolla tarkoittaa noin 72 000 seuruemetsästyspäivää ja yli 800 000 henkilötyöpäivää (Koskela & Nygrén 2002). Monissa riistanhoitopiireissä on yleistynyt ns. pankki- eli hyllylupakäytäntö (jäljempänä hyllylupakäytäntö). Sillä tarkoitetaan hirvenmetsästysseurueiden ja seurueiden yhteenliittymien (yhteislupaosakkaiden) tapaa jakaa ja käyttää pyyntilupia metsästyskaudella kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa käytetään saaduista pyyntiluvista esimerkiksi ennalta sovitut 80 prosenttia. Jäljellejäävää ”optio”-osaa on tarkoitus käyttää loppusyksystä tarpeen ja harkinnan mukaan eli tilanteessa, jossa hirvikanta todetaan riittävän suureksi. Toisaalta kyseessä on hallinnollinen käytäntö, jossa riistanhoitopiirit rohkaisevat hirvenmetsästysseurueita hakemaan paljon pyyntilupia, jotta he voisivat myöntää niitä enemmän kuin mikä on hirvikanta-arvioon pohjautuva, ja hirvikannan koon tulevana metsästysvuonna samanlaisena säilyttävä laskennallinen kaatotarve (vrt. Bisi 2002). Hyllylupakäytännön keskeisenä tarkoituksena on estää tilanne, jossa hirvikannan koon ennakoimaton kasvu johtaisi alimitoitettuun verotukseen ja ei-toivottuihin seurauksiin.

Hyllylupakäytäntö mahdollistaa joustavan hirvikannan säätelyn jahtikauden aikana. Siksi se voi potentiaalisesti vähentää niin paikallisten hirvenmetsästysseurueiden ja maanomistajien kuin riistanhoitopiirien ja hirvivahingosta huolestuneiden sidosryhmien välisiä jännitteitä, jotka ilmenevät odotuksena sopivasta hirvien kaatomäärästä suhteessa vahinkoihin (esim. Petäjäistö ym. 2005, Petäjäistö & Selby 2007, Petäjäistö ym. 2007). Samalla se entisestään lisää paikallisten hirvenmetsästysseurueiden merkitystä metsästysoikeuden toteuttajina niin hirvikannan kestävyuden kuin vahinkojen kohtuullisuudenkin varjelijoina. Tämän vuoksi on tärkeää tuntea hirvenmetsästysseurueiden vaikutimia.

Hirvenmetsästysseurueiden toiminnan motiivit

Hirvenmetsästysseurueiden pyyntilupien käytöstä ja sen taustalla olevista tekijöistä tiedetään hyvin vähän, sillä suomalaisissa metsästysmotiivitutkimuksissa on keskitytty paljolti yksittäisten hirvenmetsästäjien aineellisten hyötyjen kartoittamiseen. Tämä on ymmärrettävää, sillä ilmeinen motiivi hirvijahtiin osallistumiselle on *välitön* hyödyn tavoittelu. Jahtin tiedetään tuottavan osallistujille ja heidän lähipiirilleen aineellista hyötyä, kuten hirvenlihaa ja trofeita (esim. Koskela & Nygrén 2002, Pellikka & Nummi 2002, Petäjäistö ym. 2004, Nygrén & Tykkyläinen 2006). Näiden tekijöiden

merkitys vaihtelee alueittain ja tilannekohtaisesti. Tämän vuoksi on tarpeen tutkia ilmiötä monella eri mittakaavalla. Esimerkiksi Koskela ja Nygrén (2002) arvioivat, että vuoden 1999 metsästäjäkokohtainen saalismäärä oli suurinta länsi- ja lounaisrannikolla, ja pienintä maan koillisosassa. Nygrén ja Tykkyläinen (2006) päättelivät, että lihatuotto on seurueille tärkeämpää maan pohjois- ja länsiosassa kuin muualla Suomessa.

Metsästäjät tavoittelevat jahdilla ja sen oheistoiminnoilla elämyksellistä ja muuta aineetonta hyötyä. Keskeisessä osassa voivat olla yhteinen tekeminen, saavutukset (koiran onnistuminen, hyvät kaatolaukaukset tms.) ja ympäröivästä luonnosta ja arjesta irtautuminen (esim. Hende 1974, Hautaluoma & Brown 1979, Decker & Connelly 1989, Ermala & Leinonen 1995, Koskela & Nygrén 2002, Pellikka & Nummi 2002, Selby ym. 2005).

Tarkastelun kohteeksi on suomalaisissa metsästystutkimuksissa harvemmin otettu metsästävä ryhmä kuten hirvenmetsästysseurue (ks. kuitenkin Anttila 1968, Koskela & Nygrén 2002, Selby ym. 2005, artikkelit toisaalla tässä niteessä). Seuruetasolla ryhmän tarkoituksen ja olemassa olon kannalta olennaiset motiivit syntyvät yhtäältä välittömästi jahtin kautta (ts. saaliista ja aineettomista arvoista), toisaalta metsästyksen jatkuvuuden turvaamisesta. Nämä kaksi hyödyn ulottuvuutta eivät aina välttämättä ole yksittäisen metsästäjän ja ryhmän suhteen samansuuntaisia. Yksittäisen metsästäjän kannalta saaliskiintiön alittaminen tai hyllylupien täysimääräisen käyttäminen ei välttämättä – esimerkiksi suurissa seurueissa tai hirvisaaliin ollessa runsas – ole merkityksellinen päätös. Hirvenmetsästysseurueen kannalta tilanne on aivan toinen, sillä päätös kytkeytyy mitä ilmeisimmin hirvenmetsästyksen olosuhteiden turvaamiseen. Esimerkiksi pyrkimys hirvivahinkojen vähentämiseen on tulevien metsästysolosuhteiden turvaamiseen liittyvä toimi (esim. Pellikka & Nummi 2002, Petäjäistö ym. 2004, 2005). Tämänkaltaiset pyrkimykset voidaan nähdä yhteistä hyötyä edistävinä ja vastuullisuutta tai velvollisuuden tunnetta ilmaisevinä toimina. Ne ovat myös viestintää lähipiirille ja sidosryhmille. Hyväksyttävyyden tavoittelu on ollut maamme metsästysoikeuden historiassa keskeisellä sijalla (ks. esim. Ilvesviita 2005).

On perusteltua olettaa, että hirvenmetsästyksen paikallinen hyväksyttävyyden on hirvenmetsästysseurueiden kannalta konkreettinen ja keskeinen asia. Metsästyksen hyväksytyys ilmenee metsästyksmaiden saatavuuden ja vuokran suuruudessa sekä toimivina sidosryhmäsuhteina. Hirvenmetsästysseurueet voivat pyyntilupiansa käytöllä tavoitella hyväksyntää ja luottamusta seurueille metsästysoikeutensa vuokranneilta maanomistajilta, naapuriseurueilta tai pyyntilupia myöntävil-

Photo Asko Hämäläinen

Photo Jere Malinen

Hirvien läsnäolo heijastuu monin tavoin hirvenmetsästäjien sidosryhmäsuhteisiin.

The presence of moose is reflected in many ways to the relationships between the hunting clubs and their moose-related partners.

tä riistaviranomaisilta. Edunvalvontajärjestöt ovat viime vuosina aktiivisesti viestineet hirvenmetsästyssseurueille hirvikannan kokoon ja sääätelytarpeeseen liittyviä toiveitaan (esim. MTK 2003, MTK & SML 2006).

Hirvenmetsästyssseurueet yhdessä paikallisten sidosryhmiensä, edunvaövalvontajärjestöjen ja viranomaistahojen kanssa muodostavat tilannekohtaisen institutionaalisen toimijaverkon, jossa toimijoiden suhteet ovat osin virallisesti lain ja osin epävirallisesti käytäntöjen kautta määrittyneitä. Toimijaverkostossa hirvenmetsästyssseurueet harjoittavat niille annettua oikeutta ja vapautta hakea pyyntilupia ja metsästää saatujen pyyntilupien mukaisesti. Samalla ne pyrkivät metsästysoikeuden haltijoina tyydyttämään metsästysoikeuksien omistajien (ts. maanomistajien) hirvenmetsästyksen liittyviä välittömiä ja välillisiä tarpeita. Riistahallinto käyttää tässä toimintakentässä oikeuttaan myöntää hirvenpyyntiluvat ja velvollisuuttaan valvoa hirvikannan verotuksen kestävyyttä. Riistahallinto ei voi käyttää sanktioita pyrkiessään vaikuttamaan hirvenmetsästyssseurueiden metsästyksen; se voi vain välittää hirvikantatietoa pyyntilupahakemusten perustaksi ja kannustaa seurueita toimimaan tietyllä tavalla. Edunvalvontatoimijoiden ei ole muodollista oikeuteen, velvollisuuteen tai vapauksiin liittyvää asemaa metsästyksen toimintakentällä. Ne vaikuttavat muilla keinoilla, kuten yllä mainitun viestinnän avulla. Naapurisseurueet kilpailevat keskenään jaetuista resursseista. Suhde ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, sillä hirvenmetsästyssseurueet harrastavat myös yhteistoimintaa, erityisesti jos ovat osallisina samassa yhteisluvassa.

Tätä asetelmaa ja viime vuosien kehitystä vasten olisi mielenkiintoista tietää, millaisiksi hirvenmetsästyssseurueet arvioivat keskeisten sidosryhmiensä suhtautumisen siihen, miten he käyttävät pyyntilupiaan. Hirvenmetsästyssseurueet ovat niin sanottuja "vapaita" organisaatioita, muut organisaatiot eivät voi pakottaa tai velvoittaa niitä mihinkään toimiin. Kiintoisaa on erityisesti se, miten seurueet suhtautuvat muiden toimijoiden oikeuksiin, velvollisuuksiin ja vapauksiin. Onko niin, että yllä mainittujen sidosryhmätahojen uskotaan paheksuvan – myös hyllylupakäytännön vallitessa – pyyntilupien osittaista käyttämättä jättämistä? Entä uskovatko seurueet saavansa osakseen kiitosta ja hyväksyntää, jos hirvikanta pysyy kohtuullisella tasolla? Uskomuksilla (*engl.* normative beliefs) tarkoitamme tässä tutkimuksessa toimijoiden odotuksia siitä, miten keskeisten viiteryhmiin uskotaan reagoivan toimijan omaan käyttäytymiseen. Esimerkiksi suunnitellun käyttäytymisen teorian mukaan (Ajzen 2005, ks. myös Fishbein & Ajzen 1975) nämä uskomukset ja halu huomioida viiteryhmiin toiveita rakentavat ryhmän jäsenten

sosiaalisia normeja (*engl.* subjektive norm), ja voivat heijastua jäsenen käyttäytymiseen ja seurueen toimintaan.

Tässä artikkelissa tarkastelemme hirvenmetsästyssseurueissa esiintyviä uskomuksia keskeisten sidosryhmien suhtautumisesta pyyntilupien käyttöön. Kuvaamme uskomuksia koko maan tasolla ja riistanhoitopiireittäin. Pohdimme niiden merkitystä pyyntilupien kysyntään ja käyttöön muiden vaikuttimien rinnalla. Ilmiötä lähestytään tutkimalla hirvenmetsästyssseurueiden edustajien ilmaisevia mielipiteitä. Tarkastelu pohjaa koko maan kattavaan kyselyaineistoon, joka kerättiin vuonna 2007 osana riistaeläintieteen alaan kuuluvaa panna gradu -työtä Helsingin yliopiston metsäekologian laitoksella (Jaakkola, julkaisematon).

Aineisto ja menetelmät

Hirvenmetsästyssseurueiden edustajien uskomukset tarjoavat vihjeitä seurueessa esiintyvistä näkemyksistä sidosryhmien suhtautumiseen ja sitä kautta vihjeitä myös seurueiden suhteesta muiden toimijoiden oikeuksiin. Vaikka uskomukset eivät pohjaisikaan kokemukseen, voi niillä olla merkitystä sille, miten hirvenmetsästyssseurueet käyttävät pyyntilupiaan. Merkityksellisiä voivat olla esimerkiksi uskomukset maanomistajien toiveista pyyntilupien käytön suhteen silloin, kun maanomistajat eivät ole ilmaisseet metsästäjille suoraan kantaansa. Jotta myös tämänkaltaiset uskomukset pääsisivät aineistossamme esiin, keräsimme hirvenmetsästyssseurueissa esiintyviä uskomuksia koskien kyselyhetkeä seuraavan syksyn (2007) hirvenmetsästyksen. Pyrimme keräämämme aineiston pohjalta päätelemään, millaisia nämä uskomukset ovat eri riistanhoitopiirien hirvenmetsästyssseurueissa.

Kuvataksemme uskomusten yleisyyttä kattavasti ja voidaksemme saada seurueiden toiminnasta ja toimintaympäristöstä monipuolisen kuvan lähestyimme lomakekyselyn avulla osaa niistä hirvenmetsästyssseurueista, jotka lähettivät Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle vuonna 2005 hirvihavaintokortin. Juuri nämä seurueet ovat toiminnallisesti yhtenäisiä ryhmiä. Niistä myös saamme hirvihavaintokorttiin kirjattu taustatietoja koskien esimerkiksi alueen hirvitilannetta, metsästystapoja sekä toteutuneita hirvenkaatoja myöhempiä analyysijä silmällä pitäen. Tässä artikkelissa emme kuitenkaan hyödynnä näitä seurueiden taustatietoja, vaan keskitymme pelkästään hirvenmetsästyssseurueissa esiintyviin uskomuksiin siitä, miten sidosryhmät suhtautuvat seurueiden toimintaan.

Hirvenmetsästyssseurueiden valinta tehtiin arpomalla yhtäläinen osuus seurueista kustakin riistanhoitopiiristä. Metsästäjään keskusjärjestön Riistaweb-rekisteristä saatu ajantasainen yhteystieto

voitiin yhdistää vain osaan arvottuja hirvenmetsästyseurueita. Vaikka epäsuhtaa koetettiin korjata etsimällä yhteystietoa myös vuoden 2006 hirvihavaintokorteista, ei kaikille arvotuille seurueille sellaista löytynyt. Tästä syystä päädyimme lähettämään kyselylomakkeita kesällä 2007 eri riistanhoitopiireihin jonkin verran toisistaan poikkeavin (15–26 %) osuuksin. Kyselyn vastaanottanutta hirvenmetsästyseurueen yhteyshenkilöä pyydettiin vastaamaan itse kyselyyn tai välittämään sen jollekin toiselle seurueessa vallitsevat uskomukset tuntevalle henkilölle. Muistutuskirje lähetettiin niille, jotka eivät vastanneet kyselyyn saatekirjeessä ilmoitettuun määräaikaan mennessä.

Lomakekyselyn valmistelu toteutettiin Janne Jaakkolan ja Jani Pellikan (Helsingin yliopiston), Sauli Härkösen (Metsäntutkimuslaitos) sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tutkijoiden Juha Hiedanpää, Jyrki Pusenius sekä Vesa Ruusilan yhteistyönä. Kyselyn toimivuutta ja sanamuotoja viimeisteltiin kahden hirvenmetsästyseurueen edustajan kommenttien pohjalta. Kysely toteutettiin vain suomenkielisenä.

Vastaajien uskomuksia selvitettiin esittämällä heille väittämiä ja antamalla mahdollisuus omin sanoin tarkentaa näkemystä. Väittämän alkuosa kuului esimerkiksi: "Jos jättäisimme osan saamis- tamme hirviluvista käyttämättä, alueemme maanomistajat...". Samankaltainen muotoilu toistettiin kunkin sidosryhmän (maanomistajat, naapuriseurueet, etujärjestöt, riistahallinto) osalta. Esitimme kolme toisensa poissulkevaa ja kaikki mahdolliset sidosryhmien suhtautumistavat kattavaa vaihtoehtoa väittämän loppuosaksi. Näiden mukaan ko. sidosryhmän edustajat 1 = "hyväksyisivät ainakin jossakin määrin päätöksemme", 2 = "eivät suhtautuisi hyväksyen tai paheksuen päätökseemme" tai 3 = "paheksuisivat ainakin jossakin määrin päätökseemme".

Kunkin kolmen vaihtoehdon (ts. tuleman) kohdalla vastaajaa pyydettiin arvioimaan sen todennäköisyyttä. Asteikko oli 7-portainen (hyvin todennäköistä...hyvin epätodennäköistä). Vastaustapa mahdollisti uskomuksen ja siihen liittyvän epävarmuuden monipuolisen kuvauksen kunkin vastaajan suhteen. Samankaltaista kyselytekniikkaa on aikaisemmin sovellettu monissa Bayesilaiseen tilastotieteeseen pohjautuvissa epävarmuusanalyseissä (esim. Kuikka & Varis 1997, Pellikka ym. 2005).

Kysymysten kolme tulemakohtaista todennäköisyysarviota normeerattiin niin, että niiden yhteinen todennäköisyys summautui arvoon 1. Kysymyskohtaisista numeerisiksi koodatuista tulemista (1, 2 tai 3) ja niiden normeeratuista todennäköisyyksistä koostuvista epäjatkuvista todennä-

köisyysjakautumista laskettiin odotusarvot (Ranta ym. 1999). Ainoastaan niissä tilanteissa, joissa vastaaja piti esimerkiksi maanomistajien paheksuntaa pyyntilupien käyttämättä jättämiseen erittäin todennäköisenä ja neutraalia tai hyväksyvää kantaa erittäin epätodennäköisinä, annettiin paheksuntaa ilmaisevalle vaihtoehdolle todennäköisyys 1 ja odotusarvoksi tulemaa vastaava koodi. Niissä tilanteissa, jossa vastaaja oli epävarma, antoi hän saman todennäköisyyden kaikille kolmelle tulemalle. Tällöin jakautuman oletusarvoksi tulee arvo 2, jota tulkitaan uskomuksena, jonka mukaan sidosryhmä ei hyväksyisi tai paheksuisi päätöstä.

Aineiston käsittely

Kuvasimme karttojen avulla uskomusten keskiarvojen maantieteellisen jakautuman riistanhoitopiireissä ilman tarkkaa ennako-odotusta aineiston ilmaisemasta jakautumasta kunkin sidosryhmän suhteen Uskomusten vaihtelua riistanhoitopiirin sisällä kuvasimme variaatiokertoimen (CV) avulla graafisesti.

Testasimme aluksi kunkin sidosryhmän suhteen, poikkesivatko kansallisen vastaajajoukon paheksuntaa ennakkoivat uskomukset yleisyydeltään hyväksyntää ilmaisevista uskomuksista (odotettu suhde = 0.50). Tulkitsimme hyväksynnän ilmauksiksi tilanteet, joissa vastaajakohtainen odotusarvo asettui välille 1.00–1.99 ja paheksuviksi, kun odotusarvo asettui välille 2.00–3.00. Testasimme myös, oliko tämä näkemys yhteydessä siihen, käyttikö seurue jahtia vaiheistavaa hyllylupakäytäntöä vai ei. Näihin testauksiin käytimme khii-neliötestiä.

Seuraavaksi testasimme Kruskal-Wallis-testillä, erosivatko näkemykset keskiarvoltaan riistanhoitopiireittäin. Lisäksi testasimme khii-neliötestillä, poikkesivatko näkemykset kussakin riistanhoitopiirissä hyllylupakäytäntöä soveltavien ja muiden seurueiden välillä.

Testasimme Spearmanin järjestyskorrelaation avulla vastaajien eri sidosryhmiin liittamiensä arvioiden tilastollisen yhteyden. Kaikkien tilastollisten testien merkitsevyydet (P-arvot) kuvasimme kaksisuuntaisina.

Tulkitsimme erilaisia kannanottoja hyödyntämällä kyselylomakkeen avoimia kysymyksiä, joissa vastaajat tarkensivat halutessaan näkemyksiään omin sanoin. Poimimme tuloksiin yksittäisiä kommentteja perustelevaan tulkintaamme sekä elävöittämään ilmiön kuvausta. Ne eivät kuitenkaan mahdollista päättelyä perustelujen yleisyydestä.

Tulokset

Vastaajat

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 680 hirvenmetsästysseurueiden edustajaa. Vastausasteeksi muodostui koko maan osalta 65 % ja riistanhoitopiireittäin 39–77 % (mediaani 63 %). Selvästi muita pienempi vastausaste saatiin Ruotsinkieliseltä Pohjanmaalta, joka aiheutui ilmeisesti suomenkielisestä kyselylomakkeesta ja jonka vuoksi ko. alueen seurueita koskevissa tulkinnoissa on syytä varovaisuuteen.

Vastaajat olivat kokeneita suomalaisia metsästäjiä. Heidän keski-ikänsä koko maan osalta oli 50 vuotta ja keskimääräinen hirvenmetsästyskokenus 26 vuotta. Enemmistö vastaajista (56 %) toimi keskeisessä tehtävässä hirvijahtia koskevassa päätöksenteossa eli metsästyksenjohtajana tai jahtipäällikkönä (Jaakkola, julkaisematon).

Hirvenmetsästysseurueista 346 (51 %) kertoi pyyntilupiensa käytön jakautuvan vaiheisiin metsästyskauden aikana (ts. käytössä on hyllylupakäytäntö). Riistanhoitopiirien välillä oli tässä suhteessa suuria eroja. Pääsääntöisesti harvinaisin tämä käytäntö oli maan pohjois-, itä- ja keskiosien seurueissa, ja yleisintä maan länsi- ja eteläosissa. Pohjanmaan riistanhoitopiirissä, jossa hyllylupakäytäntö sai alkunsa (ks. Bisi 2002), kaikki 32 kyselyyn vastannutta seuruetta kertoi soveltavansa ko. käytäntöä toiminnassaan.

Kyselyyn vastanneista hirvenmetsästysseurueista 568 (84 %) ilmoitti olevansa osakkaita yhteislupajärjestelyyn. Tämä osuus on ainakin joissakin tapauksissa aliarvio, sillä esimerkiksi Pohjois-Savon otoksessa (72 seuruetta) osuus oli 86 prosenttia, kun kaatoilmoitusten mukaan (J. Tanskanen, kirj. ilm.) Pohjois-Savon luvanhakijoissa (yhteensä 472 seuruetta) yhteislupaosakkaiden osuus oli 92 prosenttia. Ero selittynee ainakin osin sattumalla ja sillä, että kyselymme kohdistui hirvihavaintokorttia täyttäviin ja siten toiminnallisesti yhtenäisiin seurueisiin, ei varsinaisiin luvanhakijoihin tai osakkaisiin. Havainto hyllylupa- ja yhteislupakäytäntöjen yleisyydestä on mielenkiintoinen tämän artikkelin seuraavassa esiteltäviä tutkimuskysymysten tuloksia ajatellen, sillä se perustee seurueiden näkemysten ja valintojen tuntemisen merkitystä säätelyjärjestelmälle. Seurueiden väliset erot siinä, sovelletaanko ko. käytäntöjä, mahdollistaa tarkastelun jahtikauden aikaisten valintojen ja seurueiden välisen sopimusten yhteydestä sidossyhmäsuhteisiin.

Metsästysalueen maanomistajat

Niukka vähemmistö (45 %) suomalaisten hirvenmetsästysseurueiden edustajista koki, että alueen maanomistajat paheksuisivat hirvenmetsästäjien

päätöstä jättää pyyntilupia käyttämättä (χ^2 -testi, $\chi^2 = 8.05$, $df = 1$, $P = 0.005$). Pyyntilupien käytön vaiheistusta käyttäneissä seurueissa arveltiin muita seurueita yleisemmin, että maanomistajat eivät paheksuisi heidän päätöstään jättää pyyntilupia käyttämättä (χ^2 -testi, $\chi^2 = 4.79$, $df = 1$, $P = 0.03$). Riistanhoitopiirien sisällä ei tässä suhteessa havaittu eroa seurueiden välillä (χ^2 -testi, $P > 0.08$ kaikissa tapauksissa).

Vastausten maantieteellinen jakautuma riistanhoitopiireissä on mielenkiintoinen (kuva 1), vaikkeivat riistanhoitopiirien väliset erot ole tilastollisesti merkitseviä (Kruskal-Wallis testi, $\chi^2 = 13.85$, $df = 14$, $P = 0.46$). Useiden lähekkäisten riistanhoitopiirien seurueiden samankaltaiset vastaukset antavat kuitenkin karkeita viitteitä siitä, että länsisuomalaisten ja erityisesti Pohjanmaan alueen maanomistajien suhtautumisen uskotaan olevan hyväksyvämpää kuin muulla Suomessa.

Miten seurueiden edustajat perustelivat uskomustaan maanomistajien myötämielisyydestä? Perusteluissa tuotiin esiin se, että suuria alueita omistavat henkilöt ovat hirvenmetsästysseurueiden jäseniä ja tekemässä päätöksiä pyyntilupien käytöstä. Yksittäisissä vastauksissa perusteltiin uskomusta myös sillä, että maanomistajat eivät ole ilmaisseet kantaansa, maanomistajana on valtio, tai että maanomistajia on tiedotettu ja että yhteistyö sujuu hyvin. Perusteluksi esitettiin myös se, että maanomistajiin on luottamukselliset suhteet tai etteivät hirvet ole aiemmin tehneet vahinkoja. Nämä kannanotot ilmenivät aineistossamme muun muassa seuraavin ilmauksin (suluissa vastaajan riistanhoitopiiri):

"Suurin osa jäsenistämme hirviseurassa on maanomistajia ja he osaavat arvostaa porukalla tehtyjä päätöksiä." (Lappi).

"Tilanne käydyään lävitse maanomistajien kanssa "peijaisissa", jossa kerrotaan syksyn jahdin onnistumisesta/toteutumasta ja jos lupa ei ole täyttynyt, syyt siihen." (Pohjois-Karjala).

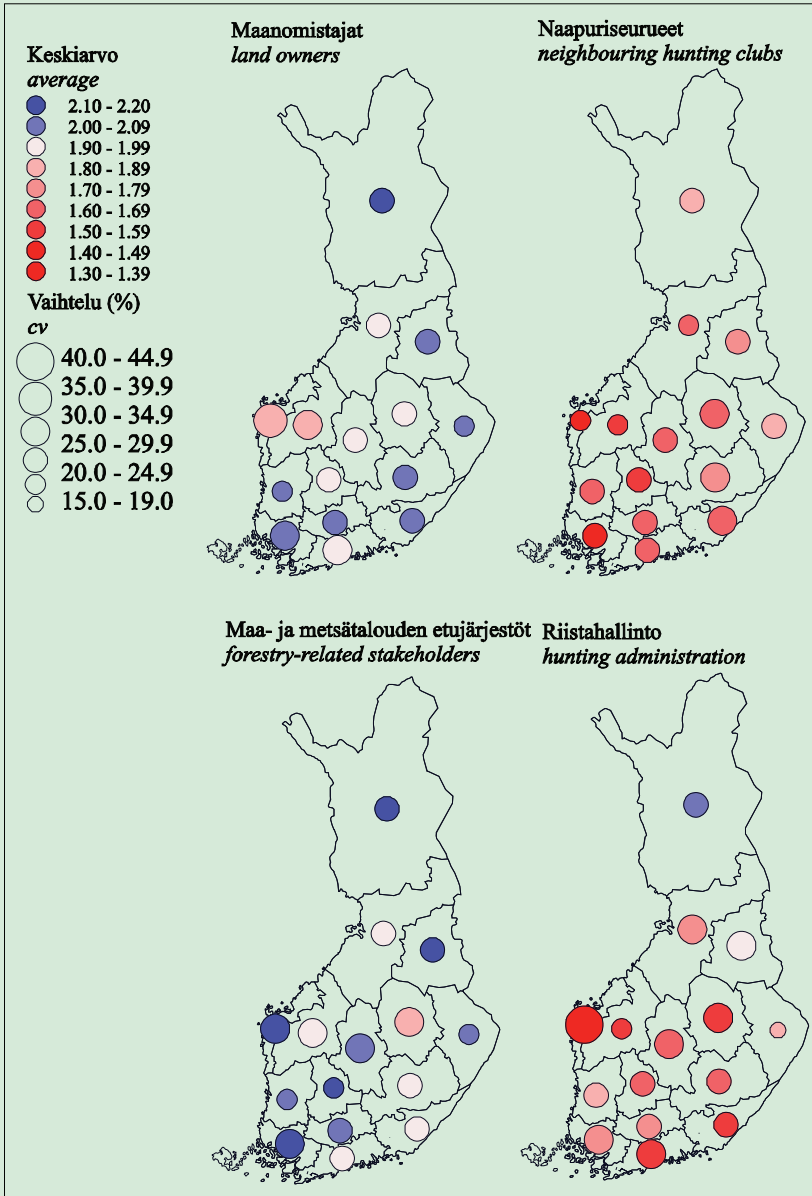
"Hirvet eivät aiheuta taloudellista tappiota juurikaan alueellamme." (Etelä-Häme).

"Luottamus!" (Etelä-Savo).

Maanomistajien paheksuntaa perusteltiin muun muassa sillä, että metsästysmaita on vuokrattu seurueelle hirvivahinkojen vähentämiseksi, hirviä on kyselyhetkellä alueella paljon, tai että heillä on kokemusta vuokrasuhteiden katkaisemisesta, kun pyyntilupia ei ole käytetty tarpeeksi.

"Maanomistajat "painostavat" vähentämään hirviä. Jotkut sanovat että niitä ei tarvita yhtään näillä seuduilla." (Etelä-Savo).

"Hirvien tekemiä vahinkoja taimikoille ei hyväksyttyä rupeisi vuokrasopimukset peruuntumaan hyvin nopealla välillä." (Kymi).

Kuva 1. Hirvenmetsästyseurueiden käsityksiä maanomistajien, naapuriseurueiden, maa- ja metsätalous-etujärjestöjen ja riistahallinnon suhtautumisesta hirvenpyyntilupien käyttämättä jättämiseen. Ympyrän väri kuvaa keskimääräistä suhtautumista riistanhoitopiirissä asteikolla (1 = hyväksyy ainakin osittain (tumman punainen),...3 = paheksuu ainakin osittain (tumman sininen)), ympyrän koko kuvaa seurueiden välisen näkemysvaihtelun suhteellista osuutta keskiarvosta (ts. variaatiokerrointa).

Figure 1. The expectations of representatives of moose hunting clubs regarding the reaction of their partners in cooperation towards their hypothetical decision not to use their moose hunting quota entirely. The different circle colour describes the average values in expectation for each game management district (scale 1 = approves at least to some extent,...3 = disapproves at least to some extent). The size of the circle describes the coefficient of variation.

"Osa maanomistajista irtisanoneet vuokrasopimuksia liian vähäisen jähdin ansiosta. Lupia liian vähän. Vuokranneet maansa toiselle lupalualueelle." (Kymi).

"Moni vuokraa maansa juuri siksi, että hirviä vähennettäisiin juuri hänen mailtaan" (Lappi).

"Jotkut maanomistajat antavat maat seuralle metsätubojen torjumista varten, vaikka eivät muuten metsästystä kannatakaan." (Kainuu).

Naapuriseurueet

Naapuriseurueiden arvioitiin suhtautuvan pyyntilupien käyttämättä jättämiseen pääsääntöisesti (82 %) hyväksyvästi (χ^2 -testi, $\chi^2 = 276.99$, $df = 1$, $P < 0.001$). Arvio oli samankaltainen riippumatta siitä, käyttikö seurue pyyntilupien vaiheistusta jahtikaudella vaiko ei (χ^2 -testi, $\chi^2 = 0.01$, $df = 1$, $P = 0.92$), samoin siitä, oliko seurue osakkaana yhteislupaan (χ^2 -testi, $\chi^2 = 0.77$, $df = 1$, $P = 0.42$).

Näkemykset naapuriseurueiden suhtautumisesta poikkesivat riistanhoitopiirikohtaisesti toisistaan (Kruskal-Wallis testi, $\chi^2 = 32.54$, $df = 14$, $P = 0.003$). Naapuriseurueiden arvioitiin suhtautuvan kriittisimmin pyyntilupien käyttämättä jättämiseen Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Lapissa. Niissä 26–32 % hirvenmetsästysseurueista uskoi naapuriseurueiden paheksuntaan. Hyväksyvintä naapuriseurueiden suhtautumisen arveltiin olevan Pohjanmaalla: vain kaksi seuruetta vastanneista (6 %) uskoi naapuriseurueittensa paheksuvan pyyntilupien jättämistä käyttämättä ko. tilanteessa (kuva 1).

Perusteluina keskinäiselle hyväksynnälle esitettiin yhteisiä (yhteisluvan sisällä tehtyjä) sopimuksia. Tämä tulkinta sai numeerisessa aineistossamme suuntaa-antavaa tilastollista tukea yleisellä tasolla vain Kainuun osalla (χ^2 -testi, $\chi^2 = 2.71$, $df = 1$, P (yksisuuntainen) = 0.09). Perusteluissa myös vedottiin kokemukseen yhteisestä vastuunkantamisesta kestäväen käytön suhteen. Muutamat heistä vetosivat myös esimerkiksi siihen, että kullakin seurueella on paras tieto hirvitilanteestaan tai että pyyntilupien käyttö on kunkin seurueen oma asia ja että naapuriseurueet hyötyisivät tästä päätöksestä. Perustelut eivät kuitenkaan tarjoa selvää tulkinta-apua pyrkimyksissä ymmärtää alueellisia eroja.

"Jokainen seura päättää hirvikannan mukaan." (Etelä-Savo).

"Jokainen tietää alueensa hirvikannan kaikista parhaan." (Etelä-Savo).

"Sehän kyllä on jokaisen porukan oma asia, kuinka paljon lupaa käyttää tai jättää käyttämättä." (Oulu).

"Naapuriseurueet olisivat vain tyytyväisiä sillä kaatamalla jääneet hirvet jäisivät heidän käyttöönsä." (Pohjois-Karjala).

"Pidämme yhtä ja neuvottelemme naapuriporukan kanssa tibeyksistä ja luvista." (Pohjanmaa).

"Yhteislupa-alueeseen kuuluvat lähes kaikki naapuriseuramme ja yhteistyömme on sujunut hyvin." (Pohjois-Savo).

Niissä harvoissa tapauksissa, joissa arveltiin naapuriseurueiden paheksuvan pyyntilupien käyttämättä jättämistä, tämä kannanotto liitettiin epäjohdonmukaisuuteen, vastuuttomuuteen vahinkojen vähentämisen tai rikkurimaiseen toimintaan yhteisesti sovittujen tavoitteiden suhteen.

"Metsästys on toteutettava yhteisten hyväksytyjen sääntöjen mukaan." (Etelä-Savo).

"Seuralle on ylpeyden aibe kun lähes kaikki luvat saadaan kaadettua." (Lappi)

"Hirvilupia anoessa on tiedettävä hirvikannan suuruus jonka kanta kestää metsästää." (Uusimaa).

"Omalta osalta kannan vastuuta maa- ja metsä- sekä kolarivahingoista." (Kainuu).

"Hirviluvat myönnetään käytettäväksi." (Lappi).

Maa- ja metsätalouden etujärjestöt

Vastaajajoukon arviot alueensa maa- ja metsätalouden etujärjestöjen kannoista ilmaisivat pääasiassa (57 %) hyväksyvää suhtautumista (χ^2 -testi, $\chi^2 = 12.99$, $df = 1$, $P < 0.001$). Pyyntilupakäyttönsä vaiheistavien seurueiden näkemys oli muita seurueita yleisemmin se, ettei pyyntilupien käyttämättä jättämistä paheksuttaisi etujärjestöissä (χ^2 -testi, $\chi^2 = 5.46$, $df = 1$, $P = 0.02$). Varsin monet vastaajat perustelivat näkemystään järjestöjen kantaan maanomistajien kannanotoilla. Myös tekemämme kvantitatiivisen analyysin mukaan monet kokivat yhteneviksi nimenomaan maanomistajien sekä alueensa maatalous- ja metsätalousjärjestöjen suhtautumisen toimintaansa (taulukko 1; Spearmanin järjestyskorrelaatio $R_s = 0.63$, $n = 653$, $P < 0.001$).

Vastaajien arviot poikkesivat keskimäärin toisistaan riistanhoitopiirin välillä (Kruskal-Wallis testi, $\chi^2 = 30.09$, $df = 14$, $P = 0.007$). Keskimääräisesti hyväksyvimpiä uskomuksia edustajat liittivät Pohjois-Savon, ja paheksuvimpia Kainuun ja Lapin etujärjestöjen suhtautumiseen (kuva 1).

Hyväksyntää pyyntilupien käyttämättä jättämiselle perusteltiin muun muassa etujärjestöjen edustajien valistuneisuudella hirvikannan (pienestä) koosta tai alueen vähäisinä pidetyillä hirvivahinkojen määrillä. Osa perusteli hyväksyntää sillä, että maanomistajien osallistuessa seurueen päätöksentekoon myös etujärjestöjen kanta tulee otettua huomioon.

Taulukko 1. Eri sidosryhmiin liitettyjen näkemysten väliset yhteydet. Lukuarvot ovat järjestyskorrelaatiokertoimia, kukin poikkeaa tilastollisesti merkitsevästi arvosta 0 ($P < 0.001$).

Table 1. The associations between the hunters' views regarding the expected reaction of their partners in cooperation towards their hypothetical decision not to use their moose felling quota entirely.

Taho, partner	Maanomistajat	Naapuriseurueet	Etujärjestöt
Maanomistajat, land owners			
Naapuriseurueet, neighbouring hunting clubs	0.31		
Etujärjestöt, agriculture and forestry-related interest groups	0.63	0.29	
Riistahallinto, hunting administration	0.40	0.51	0.48

"Kaikki metsästäjät seurassamme ovat myös metsänomistajia." (Pohjanmaa).

"Mainituilla edustajilla on käytössään 'oikea tieto' - eivät anna lausuntoja ideologian sumen-tamina!" (Pohjois-Savo).

Paheksuntaa perusteltiin järjestöjen julkisuudessa esittämällä kannanotoilla, väärillä käsityksillä (ts. yliarvioilla) hirvien määrästä, hirvikannan koon ja vahinkoriskin positiivisella yhteydellä sekä näkemyksillä järjestöjen halusta vähentää hirviä tai hävittää ne kokonaan.

"MTK:n puolelta on tullut palautetta. Pitäisi tappaa hirvet sukupuuttoon." (Oulu).

"MTK:ssa ainakin tällä betkellä ei tunnuttu olevan tämän betken tietoa Suomen hirvikannasta, se on aina pari vuotta jäljessä." (Etelä-Savo).

"Alueella voimakas hirvikanta. Tullut metsäva-hinkoja." (Keski-Suomi).

Riistahallinto

Suuri osa (78 %) hirvenmetsästyseurueista arvioi riistanhoitopiirin ja / tai -yhdistyksen hyväksyvän sen, että seurueelle myönnettyjä pyyntilupia jätetään käyttämättä (χ^2 -testi, $\chi^2 = 207.91$, $df = 1$, $P < 0.001$). Jahtinsa vaiheistaneilla seurueilla tämä

käsitys on yleisempi kuin muilla seurueilla (χ^2 -testi, $\chi^2 = 6.97$, $df = 1$, $P = 0.01$). Uskomus riistahallinnon hyväksynnästä oli selvimmin positiivisessa yhteydessä uskomukseen naapuriseurueiden hyväksynnästä (taulukko 1).

Näkökanta riistahallinnon hyväksynnästä poikkesi riistanhoitopiireittäin (χ^2 -testi, $\chi^2 = 58.66$, $df = 14$, $P < 0.001$). Vähäisintä riistahallinnon hyväksyntää pienelle pyyntilupien käyttöasteelle arvioivat aineistomme seurueet Lapissa ja Kainuussa, kun suurinta sen arvioitiin olevan Pohjanmaalla ja ruotsinkielisellä Pohjanmaalla sekä Pohjois-Hämeessä (kuva 1).

Hyväksynnän perusteluissa tuotiin esiin riistahallinnon rohkaisu pyyntilupien käyttämättä jättämiseen (erit. hyllylupakäytännön yhteydessä) ja seurueen kyky omaan harkintaan ja oman tiedon käyttöön. Osa seurueista arvioi riistanhoitopiirien tietävän seurueen alueen hirvitilanteen ja hyväksyvän päätökset järkevinä, osa viittaa hyväksynnällä hirvilupaprosessin kautta syntyneeseen yhteiseen näkemykseen.

"Vastuuta hirvikannasta siirretty metsästäjille." (Etelä-Häme).

"RHY arvostaa seurakobtaista tietämystä." (Etelä-Savo).

"Viime vuosina seurat ovat saaneet itse päättää lupien suuruudesta." (Oulu).

Paheksuntaa perusteltiin useimmiten näkemyksellä, että riistanhoitopiiri tai -yhdistyksen edustajat edellyttävät metsästystä keväällä sovitun ja tarkasti harkittujen pyyntilupapäätösten mukaisesti. Esiin tuotiin myös muun muassa se, että hirviä on alueella paljon ja riistahallinnolla on painetta vähentää vahinkoja.

"Eihän lupia kannata edes anoa jos ei käytä niitä." (Lappi).

"Suunnitelmia pitäis noudattaa." (Oulu).

"Kaatomäärä on tarkkaan suunniteltu." (Varsinais-Suomi).

"Pieni kaatoprosentti tulkitaan helposti pieneksi hirvikannaksi." (Satakunta).

Erityisesti jos hirvikantaa pyritään pienentämään, arveli muutamat vastaajat seurueen päätöksellä jättää pyyntilupiaan käyttämättä voivan olla haitallisia seurauksia.

"Jos jätämme lupia käyttämättä, niin seuraavana vuonna riistanhoitoyhdistys ei puolla anotuamme määrää." (Etelä-Häme).

"Epäilen, että lupakiintiö pienenis." (Keski-Suomi).

"Kaikki luvat käytettävä, tai alueelle tulee uusia metsästysporukoita." (Kainuu).

Pohdinta

Aineistomme tuo esiin niitä ristipaineita, joita hirvenmetsästysseurueiden toimintakentässä on, ja joita ne muodollisesti vapaina toimijoina kohtaa- vat. Hirvenmetsästysseurueet tavoittelevat jahtinsa kautta lyhyen- tai pitkän aikavälin välitöntä hyötyä ja kokevat hyödyn tavoittelun oikeutenaan. Hyödyn tavoittelun pyrkimyksillä on samalla kuitenkin monia ulkoisia – tai sellaisiksi koettuja – rajoitteita. Nämä rajoitteet herättävät seurueiden edustajissa vastuullisuuden ja velvollisuuden tunteita.

Metsästyksen oikeudet ja oikeutus

Metsästysoikeuden sitoutuminen maanomistukseen tuo keskiöön hirvenmetsästysseurueen ja paikallisten maanomistajien välisen suhteen etenkin niissä seurueissa, joissa keskeisiä maanomistajia eivät ole valtio tai erilaiset yhteisöt. Metsästysoikeuden omistajuus houkuttelee ja ajaa monin paikoin seurueita siihen, että monet ottavat jäsenikseen – ja pyrkivät pitämään jäseninään – mieluiten paikallisia yksityismetsänomistajia (esim. Selby ym. 2005). Peijaiskulttuuri ja muut maanomistajille suunnatut yhteistoiminnalliset tavat elävät ilmeisen voimakkaina seurueissa, joiden alueella on paljon metsästäjämielisiä ja seurueen kannalta merkittäviä yksityismetsänomistajia. Keskeisten maanomistajien ollessa seurueen jäseniä syntyy eräänlainen yhteishallintajärjestely, jossa eri intressit päättävät yhdessä hirviasioista eikä voimakasta jännitettä hirvista hyötymiseen laillisesti oikeutetun seurueen ja vahinkojen kohtuullisuuteen oikeutetun maanomistajien välillä pääse syntymään. Hyllylupakäytäntö koettelee hirvenmetsästysseurueen ja maanomistajien välistä suhdetta tuomalla hirviasioden päätösvaltaa lisää yhä enemmän seurueelle itselleen. Voi olla, että hyllylupa- tms. järjestely, joka tuo epämuodollista lisätoimivaltaa paikalliselle tasolle, ei ole seurueelle pelkästään houkutteleva ratkaisu, mikäli seurue ei onnistu sopeuttamaan toimijaverkostonsa oikeuksia ja velvollisuuksia uuden tilanteen myötä, vaan syntyy lisäjännitteitä. Ilmeisen haastavassa asemassa ovat sellaiset muista kuin paikallisista asukkaista ja metsästäjistä maanomistajista pääosin koostuvat hirvenmetsästysseurueet, jotka eivät siten kiinteästi rakennu paikallisyhteisön varaan. Selbyn ym. (2005) mukaan noin seitsemän prosenttia suomalaisista hirvenmetsästysseurueita kuuluu tähän ryhmään.

Hirviseurueiden keskinäiset verkostot

Uskomukset naapuriseurueiden suhtautumisesta ovat toisella tapaa mielenkiintoisia kuin esimerkiksi näkemykset maanomistajien suhtautumisesta

pyyntilupien käyttöön. Hirvi on siitä ongelmallinen eläin ”reviirejään puolustaville” hirvenmetsästysseurueille, että se voi liikkua kymmeniä kilometrejä siirtyessään kesä- ja talvilaitumien välillä. Hirvet ovat siten seurueille rajallinen ja jaettu resurssi, mikä voi altistaa seurueet kilpailulle, itsekkyydelle, kateudelle ja vahingonilolle. Vaikka kaikilla hirvenmetsästysseurueilla on oikeus hyödyntää tätä yhteistä resurssia, ei ole muodollisesti määritelty sitä, miten seurueet tämän resurssin oikeudenmukaisesti jakavat.

Yhteislupajärjestelyjen kaltaiset sopimukselliset, sekä tiedonvaihtoa ja luottamuksen rakentamista tukevat – ja tämän tutkimuksen tulosten mukaan hyvin yleiset – järjestelyt näyttävät ainakin yksittäistapauksissa rakentavan tulkintaa yleisemmästä metsästäjien keskinäisestä hyväksynnästä. Samalla se voi luoda hirvenmetsästyksen tarkoituksenmukaista joustavuutta. Tämä on tervetullutta etenkin kun otetaan huomioon muutosvaatimukset, joita nykyiseen hirvikannan säätelyjärjestelmään on esitetty (Valtiontalouden... 2005). Toisaalta esimerkiksi muiden kuin metsästäjien näkökulmasta yhteislupajärjestely luo uudenlainen hallinnan mittakaavan ja luo toimijan, jonka toimintaan seurueen oikeudellinen (esim. maanomistajien ja metsästäjien välinen) kenttä tai maakunnallisen tason kenttä (esim. riistanhoitopiirin järjestämät sidosryhmien kuulemiset) heijastuvat vain epäsuorasti.

Hirvenmetsästysseurueiden keskinäiset sopimukset voivat olla myös metsästäjille ongelmallisia. Yhteislupajärjestely voi johtaa jopa riistanhoitoyhdistyksen suuruisilla pinta-aloilla tilanteisiin, joissa riistanhoitopiirin tai sidosryhmien toivomukset eivät vaikuta syksyisen hirvenmetsästyksen toteuttamiseen ja alueelliseen kohdentamiseen. Yhteisluvan osakkaat voivat kohdentaa pyyntiluvat suoraviivaisesti pinta-alaperustein, koska tämä on tasapuolinen suhteessa osakkaiden (pinta-alojen) kokoeroihin. Vaihtoehdona olisi, että perusteena olisi esimerkiksi kunkin osakkaan hirvikanta- ja vahinkoalttiusarvioita, metsästäjämielisiä, tai kunkin osakkaan muita sidosryhmäsuhteita. Pinta-ala-suhteisiin vetoamalla syytystään seurueiden keskinäisiltä tiedollisilta kamppailuilta, mutta tingitään muiden sidosryhmien toiveiden huomiomiselta (vrt. Härkönen 2007). Aineistosta ei nouse tähän selviä ratkaisun avaimia. Yksi mahdollinen ja kokeilun arvoinen ratkaisu saattaisi olla se, että ns. hyllylupien käyttöä koskeva tieto sidottaisiin esimerkiksi alueen vahingonkorvausten tai hirvihavaintokortin ilmaiseman – saman tai edellisen kauden – hirvikantatietoon seurueen ja lähiseurueiden alueella. Tämä tieto, joka olisi saatavilla esimerkiksi kehitteillä olevasta sähköisestä hirvitietojärjestelmästä (Pusenius 2008), olisi yhteislu-

van osakkaille lähes pinta-alatietojen vertaisesti ”puolueetonta” tietoa.

Subde maakunnallisiin toimijoihin

Uskomukset etujärjestöjen suhtautumisesta syntyvät ilmeisesti monille hirvenmetsästysseurueille epäsuorasti tiedotusvälineiden tai paikallisen järjestöön kuuluvan maanomistajan kautta ja näytettyvät mielikuvina. Jälkimmäiseen viittaa aineistossamme esimerkiksi maanomistajien ja etujärjestöjen suhtautumista koskevien uskomusten samankaltaisuus. Mielenkiintoista näkemyksissä on esimerkiksi joidenkin hirvenmetsästysseurueiden edustajien viitaukset oikeaan ja väärään tietoon tai asiantuntemattomuuteen, joiden katsottiin olevan syynä jännitteille. Tämä on tyypillinen piirre monissa riista-asioihin liittyvissä intressien välisissä kiistakysymyksissä (esim. MMM 2007, Pellikka ym. 2008). Erityisesti itse tuotettu ns. paikallinen tieto tai oman intressin piirissä syntynyt paikallinen tai tieteellinen tieto koetaan oikeaksi ja uskottavaksi, kun taas muiden intressitahojen esiintuoma tieto on väärää tai tarkoitushakuista. Oman toiminnan oikeutus perustellaan tiedollisella asiantuntijuudella ja kyvyllä huolehtia yhteisistä asioista, ja torjutaan samalla kilpailevien toimijoiden asiantuntemattomiksi nähdyt vaatimukset. Tämä ilmiö esiintyi aineistossamme useimmiten vastaajien perustellessa näkemystään maa- ja metsätalouden etujärjestöjen paheksunnasta, mutta tuli esiin myös arvioitaessa naapuriseurueiden ja riistahallinnon hyväksyntää.

Hirvikannan yhteiskunnallinen ballinta

Viime vuosina huomio luonnonvaroja – myös riista-eläimiä koskevassa – yhteiskunnallisessa keskustelussa on siirtynyt hallinnoinnista hallintaan. Hallinnalla korostetaan toimijoiden moniäänisen ja monimittakaavaisen verkoston ja yhteistyön roolia (esim. Pellikka ym. 2008). Erityisesti niissä riistanhoitopiireissä, joissa hyllylupakäytäntö on yleistynyt, riistaviranomaiset ovat aktiivisesti tähdentäneet hirvenmetsästysseurueiden omaa harkintaa pyyntilupien käytössä ja siten delegoineet valtaa ja korostaneet yhteistyön ja vastuullisuuden merkitystä. Riistanhoitopiirit ovat myös pyrkineet muuttamaan käsitystä, jonka mukaan kaikki myönnetty pyyntiluvat on tarkoitus aina myös käyttää. Käsitksen muuttumista voi jarruttaa aineistossa esiintynyt uskomus, jonka mukaan kevään pyyntilupaprosessi on teknisesti niin tarkka ja eri intressien tarpeet yhteensovittava, ettei yksittäisen hirvenmetsästysseurueen tarvitse tai pidä ottaa pyyntilupien käyttöä uudelleenharkintaan. Tämänkaltaisen ajattelu on haaste paikal-

listason valintoja korostavalle kantojenhoidolle. Mikäli halutaan tehokkaasti viestiä hirvenmetsästysseurueiden oman harkinnan puolesta, voi samassa yhteydessä olla tarpeen viestiä seurueissa tehtävän harkinnan ja yleisen pyyntilupaprosessin suhteesta ja eroista.

Toinen kiintoisa riistahallinnon ja hirvenmetsästysseurueiden suhteeseen liittyvä kysymys koskee vuosittain toistuvaa seurueiden ja riistahallinnon ”kaupankäyntiä” pyyntiluvista. Tulosten mukaan noin viidennes seurueista arveli riistanhoitopiirin tai -yhdistyksen paheksuvan pyyntilupien käyttämättä jättämistä, etenkin jos hirviä on alueella runsaasti. Pienessä osassa näitä seurueita lisäksi siirretään toisaalle. Valtion mailla saatetaan vääränlaisesta pyyntilupien käytöstä. Lupajärjestelmässä, jossa ei sovelleta hyllylupakäytäntöä, voi osan myönnettyistä pyyntiluvista käyttämättä jättävä seurue pelätä sitä, että seuraavana vuonna heidän pyyntilupamääräänsä pienennetään ja osa siitä siirretään toisaalle. Valtion mailla saatetaan pelätä koko metsästysmahdollisuuden menettämistä. Vastaavasti hyllylupakäytännön piirissä koko pyyntilupamääränsä käyttävä seurue voi pelätä, että ”hylly” menetetään seuraavina vuosina eli kontrollia siirretään osin (takaisin) maakuntatason hallinnolle.

Alueellisia havaintoja

Hyväksyntään liittyvien uskomusten keskimääräiset erot muiden paitsi maanomistajien suhtautumisen suhteen rakentaa mielenkiintoisen kuvan hirvenmetsästysseurueiden erilaisista toimintakentistä maan eri osissa. Samalla se havainnollistaa sen, miten erilaisia haasteita hallintaan ja toimijaverkostoihin liittyy eri alueilla. Aineistomme on liian kapea tarjoamaan selityksiä tälle havainnolle. Millaiset seikat voisivat selittää uskomusten alueellisia eroja? Itä- ja Pohjois-Suomen paheksuntaa ennakoivien uskomusten yleisyys voi osaltaan selittyä alueen metsätalousvaltaisuudella ja merkittävyydellä metsänomistajille: intressipolitiikka ja sen jännitteet leimaa ehkä hieman voimallisemmin Itä-Suomen kuin lännen verkostoja: Hirvien metsävahingoista käydään aika ajoin vilkasta ja kärkeästäkin julkista keskustelua (esim. Hakkila & Kärkkäinen 1999), mikä on voinut osaltaan heijastua uskomuksiin paheksunnasta. Hirven metsätaloudellinen merkitys etenkin Itä-Suomessa heijastuu metsätalouden eri toimijoiden moninaisena edustuksena riistanhoitopiirien kanssa käytävissä sidosryhmäneuvotteluissa (vrt. Pellikka & Salmi 2007). Toisaalta suurpetojen koko maan tasoon nähden runsas esiintyminen suhteessa hirvieläinkantoihin (esim. Pellikka ym. 2005) voi epäsuorasti heijastua sidosryhmäsuhteiden jännitteisyytenä.

Hyvien sidosryhmäsuhteiden ylläpito on hirvenmetsästysseurueiden toiminnan jatkuvuuden keskeinen edellytys. Näistä sidosryhmäsuhteista ja niiden jännitteistä kertoo – ja niitä myös osaltaan luovat – hirvenmetsästysseurueissa vallitsevat käytökset. Sidosryhmää koskevien uskomusten tunteminen voi olla tärkeää myös siksi, että niihin voidaan pyrkiä vaikuttamaan tiedotuksella ja muilla vuorovaikutteisilla tavoilla. Millaista tiedotusta hirvenmetsästysseurueet tarvitsisivat lisää? Ne kokevat tarvitsevansa tukea viestinnässään sidosryhmille koskien hirvikantaa, sekä hirvikantatiedon luonnetta epävarmana, jatkuvasti muuttavana ja monimittakaavaista tarkastelua edellyttävänä. Erityisesti hyllylupakäytäntöä soveltavissa seurueissa tämä viesti yhdessä seurueiden pyyntilupienkäytön johdinaikaista tarveharkintaa korostavan viestin kanssa voisi luoda nykyistä johdonmukaisemman kuvan seurueiden ja hallinnon rooleista osana metsästystä oikeuttavista rakenteista. Se voisi myös viestiä, että yhteistyötä tarvitaan tiedonkeruussa ja käytäntöjen joustavuuden parantamisessa.

Yllä mainittu viestinnällinen tavoite voi olla tarpeellinen toisellakin tapaa. Hirvenmetsästysseurueiden tulisi voida luottaa siihen, että heidän sidosryhmillään on sama tietämyksen taso, jotta sidosryhmät ymmärtäisivät hirvenmetsästysseurueiden motiiveja, ja käyttäytymistä ilman väärinkäsityksiä. Tämä ei koske vain hirvikannan koon arvioita, vaan myös muitakin uskomuksia. Pyyntilupien käyttöä voivat rajoittaa monet ulkoiset tekijät, kuten susilauman läsnäolo pyyntilupa-alueella. Tämänkaltaisia metsästäjien kokemia rajoitteita on tarpeen tutkia lisää, jotta hirvenmetsästysseurueiden toimintaa voitaisiin kokonasvaltaisesti ymmärtää ja siihen vaikuttaa (ks. esim. suunnitellun käytäytymisen teoria, Ajzen 2005). Jo hirvenmetsästysseurueiden uskomuksilla, että esimerkiksi koirien käyttö on riskialtista suurpetojen takia, tai että hirvien kesälaidunalueiden johdilla ei ole vaikutusta hirvien talvilaitumilla syntyviin vahinkoihin, voi olla osaltaan vaikutusta siihen, miten aktiivisesti pyyntilupia haetaan, pyritään käyttämään tai miten tätä näkemystä maanomistajille viestitään. Näitä rajoitekäsityksiä ja muita hirvenmetsästysseurueiden toimintaan liittyviä seikkoja pyrimme valottamaan myöhemmissä artikkeleissamme.

Kiitokset: Kiitämme lämpimästi kaikkia kyselyyn vastanneita. Suuren kiitoksen ansaitsevat myös käsikirjoitusta kommentoineet Jukka Bisi ja anonymi arvioitsija sekä kirjoituksen viimeistelyssä auttanut Veli-Matti Väänänen. Kiitämme Suomen Akatemian ja Pellikan työskentelyn rahoittamisesta.

Summary: The subjective norms relating to felling quota in Finnish moose hunting clubs

Moose hunters have an important role in the Finnish moose management system, which emphasizes the need to understand their behaviour. The studies available have largely focused on the utility values of the moose hunting bag and related hunter attitudes. Moose hunters' normative beliefs and subjective norms have remained relatively unknown regardless of their potential importance. We define subjective norms here as an individual's perceptions of the social pressures that "others" place on them to perform or not perform a given behaviour. The purpose of this study is to describe the perceptions of key persons in moose-hunting clubs regarding their way of using the hunting quota and the associated social pressures placed on the hunters by landowners of the hunting grounds, the neighbouring hunting clubs, the forestry-related NGOs and hunting administrators. We ask whether the pressures may change the rate at which the quota is used, irrespective of the sustainability of the local moose population.

We approached the issue by collecting nationwide survey data ($n = 680$ respondents, response rate 65%). Respondents were asked to evaluate the expected reaction of the others (i.e. the four above-mentioned groups) to the hunting clubs' decision not to use their entire quota. Three exclusive and extensive options (1 = approve, 2 = indifferent or 3 = disapprove) were provided and respondents' expectations regarding each option were measured as probabilities with a 7-point scale. Calculations were made for each respondent for variable-specific expected values over these discrete classes and the resulting values were used to describe the expectation in the analyses.

The results showed that the majority of respondents expected approval from the four groups. Highest approval was expected among neighbouring hunting clubs (82%) and the hunting administration (78%), and lowest among landowners (55%). The respondent-specific expectations regarding the groups were positively associated (Table 1). There was a significant difference in the expectation statistically ($p < 0.05$) from region to region, except in the case of landowners. The geographical pattern indicated a tendency for lower approval in eastern and northern Finland (Fig. 1). With the exception of neighbouring hunting clubs, higher approval was observed in each case by the hunting clubs, which divided their quota into two parts (e.g. 80% and 20%, respectively) and used their discretion in using the latter part.

The results demonstrate the tension between the hunters and local stakeholders, who potentially suffer from moose damage. The results also highlight the role of cooperation in lowering the tension. The hunters explained the expected high approval by the landowners most often by the fact that many of the private land-owners are active moose hunters themselves. This gives them a voice in the decision-making of hunting clubs. The approval between neighbouring hunting clubs was in many cases explained by the mutual trust and agreements made between hunting clubs about the tacit principles of using hunting quotas locally.

Kirjallisuus/References

- Ajzen, I. 2005: Attitude, Personality and Behavior. Open University Press, England.
Anttila, V. 1968: Hirvenmetsästysseurueet Suomessa syksyllä 1966 (Referat: Die Elchjagdgenossenschaften

- in Finland im Herbst 1966). – Scripta Ethnologia 24: 1–32.
- Bisi, J. 2002: Uutta hirvipolitiikkaa ”pankkiluvilla” – paljon pyyntilupia paljon vastuuta. – Metsästäjä 51(1): 26–31.
- Decker, D. J. & Connelly, N. A. 1989: Motivation for deer hunting: implications for antlerless deer harvest as a management tool. – Wildl. Soc. Bull. 17: 455–463.
- Ermala, A. & Leinonen, K. 1995: Metsästäjäprofiili 1993. Osaraportti 2. – Riista- ja kalaportteja 28. 45 s. (In Finnish)
- Fishbein, M., & Ajzen, I. 1975: Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research. Addison-Wesley, USA.
- Hakkila, P. & Kärkkäinen, M. 1999: Hirvestäjä metsänomistajan kukkarolla. – Metsätieteen aikakauskirja 1/1999: 139–146.
- Hautaluoma, J. E. & Brown, P. J. 1979: Attributes of the deer hunting experience: A cluster analytic study. – J. Leis. Res. 10: 271–287.
- Hendee, J. 1974: A multiple-satisfaction approach to game management. – Wildl. Soc. Bull. 2: 105–112.
- Härkönen, S. 2007: Onko nykyinen hirvikannan säätelyjärjestelmä aikansa elänyt? – Julkaisussa/In: Härkönen, S. & Hiedanpää, J. (toim./eds.). Poliittinen hirvi - yhteiskuntatieteellisen hirvitutkimuksen haasteet. Metlan työraportteja 47: 42–44 (in Finnish).
- Ilvesviita, P. 2005: Paaluraudoista kotkansuojeluun. Suomalainen metsästyspolitiikka 1865–1993. – Acta Universitatis Lapponiensis 93.
- Jaakkola, J. 2008: Hirvenpyyntilupien käytön alueelliset taustatekijät. – Julkaisematon riistaeläintieteen pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopiston Metsäekologian laitos/Unpubl. Graduate thesis, Univ. of Helsinki.
- Koskela, T. & Nygrén, T. 2002: Hirvenmetsästyseuroet Suomessa vuonna 1999 (Summary: Moose hunting clubs in Finland 1999). – Suomen Riista 48: 65–79.
- Kuikka, S. & Varis, O. 1997: Uncertainties of climatic change impacts in Finnish watersheds: a Bayesian network analysis of expert knowledge. – Bor. Env. Res. 2: 109–128.
- Metsästyslaki 615/1993: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930615>
- MMM 2007: Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelma. – Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 4/2007.
- MTK 2003: Hirvikantaa vähennettävä edelleen. Luettu 15.5.2008. Sähköinen tiedote osoitteessa http://www.mtk.fi/mtk/ajankohtaista/tiedotteet/tiedotteet2003/fi_FI/6000001/.
- MTK & SML 2006: Hirvilupia haettava riittävästi. Luettu 15.5.2008. Sähköinen tiedote osoitteessa <http://www.metsastajaliitto.fi/index.php?option=content&task=view&id=503&Itemid=565>.
- Nygrén, T. & Tykkyläinen, R. 2006: Hirven sarvityypit metsästäjäkannan arvostuksissa (Summary: How do moose hunters rate different antler types?). – Suomen Riista 52: 110–122.
- Pellikka, J. & Nummi, P. 2002: Hirvikannan tiheyden yhteiskunnalliset vaikutukset (Summary: Evaluation of moose density in Finland using the Analytic Hierarchy Process (AHP)). – Suomen Riista 48: 80–89.
- Pellikka, J. & Salmi, P. 2007: Osallisuus suurriistakantojen sidosryhmäneuvotteluissa – keitä maakunnallisissa riista-asioissa kuullaan? (Summary: Participation of interest groups in the regional consultative committees of ungulates and large carnivores). – Suomen Riista 53: 64–75.
- Pellikka, J., Kuikka, S., Lindén, H. & Varis, O. 2005: The role of game management in wildlife populations: uncertainty analysis of expert knowledge. – Eur. J. Wildl. Res. 51: 48–59.
- Pellikka, J., Rita, H. & Lindén, H. 2005: Monitoring wildlife richness - Finnish applications based on wildlife triangle censuses. – Ann. Zool. Fenn. 42: 123–134.
- Pellikka, J., Salmi, P. & Ratamäki, O. 2008: Alueelliset suurpetoneuvottelukunnat ristiriitojen hallinnassa (Summary: The roles of regional large carnivore consultative committees in conflict management). – Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia 2/2008. 32 s.
- Petäjäistö, L., Aarnio, J., Horne, P., Koskela, T. & Selby, A. 2004: Hirvenmetsästäjien motiivit ja käsitykset sopivasta hirvikannan koosta. – Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 928. 26 s.
- Petäjäistö, L., Aarnio, J., Horne, P., Koskela, T. & Selby, A. 2005: Kansalaismielipide hirvikannasta ja sen säätelystä. – Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 945. 27 s. + liitteet.
- Petäjäistö, L. & Selby, A. 2007: Metsänomistajien arvot ja näkemykset hirvikannan säätelyssä. – Metsätieteen aikakauskirja 4/2007: 341–354.
- Petäjäistö, L., Aarnio, J. & Selby, A. 2007: Eri intressiryhmät ja sopiva hirvikanta. – Metsätieteen aikakauskirja 2/2007: 107–111.
- Pusenius, J. 2008: Hirvikannan arviointimenetelmiä kehitetään. – Sarvi 1/2008. Sähköinen julkaisu osoitteessa http://mmm.multiedition.fi/sarvi/sarvet/1_2008_uutiset/Arviointimenetelmat.php.
- Ranta, E., Rita, H. & Kouki, J. 1999: Biometria, tilastotiedettä ekologeille. Yliopistopaino, Helsinki 1999.
- Selby, A., Petäjäistö, L., Koskela, T. & Aarnio, J. 2005: Ikääntyminen hirvenmetsästyseurojen tulevaisuuden ongelmana? (Summary: Ageing as a challenge to the future of moose hunting in Finland). – Suomen Riista 51: 69–82.
- Valtiontalouden tarkastusvirasto. 2005: Hirvikannan säätelyjärjestelmä. – Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 100/2005. 48 s.

Hyväksytty / Accepted 1.7.2008

Jani Pellikka
Joensuun yliopisto, sosiologian ja yhteiskuntapolitiikan laitos
Department of Sociology and Social Policy
P.O. Box 111
FI-80101 Joensuu, Finland
Email: jani.pellikka@joensuu.fi

Sauli Härkönen
Metsäntutkimuslaitos, Joensuun toimintayksikkö
The Finnish Forest Research Institute
Joensuu Research Unit
P.O. Box 68
FI-80101 Joensuu, Finland

Juha Hiedanpää
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Joensuun riistan- ja kalantutkimus
Finnish Game and Fisheries Research Institute
Yliopistokatu 6
FI-80100 Joensuu, Finland

Janne Jaakkola
Kasinokuja 1 a 20
FI-04400 Järvenpää, Finland,